

2022-04-08

TJÄNSTESKRIVELSE
Dnr KFKS 2022/301

Kommunstyrelsen

Remiss – Regional masshanteringsplan för Stockholms län

Yttrande till Länsstyrelsen Stockholm

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Kommunstyrelsen antar förslag till yttrande i enlighet med bilaga 1 till tjänsteskrivelsen daterad den 8 april 2022.

Sammanfattning av ärendet

Nacka kommun har givits tillfälle att yttra sig över regional masshanteringsplan för Stockholms län. Det är Länsstyrelsen, Region Stockholm, Storsthlm, Trafikverket och Stockholm Stad som tillsammans har tagit fram en regional plan för cirkulär och resurseffektiv hantering av massor i Stockholms län. Nacka kommun har som medlem i Storsthlm bidragit till arbetet med planen genom att medverka i såväl projektgrupp som styrgrupp. Det övergripande syftet med masshanteringsplanen är att skapa förutsättningar för cirkulär och resurseffektiv hantering av massor i länet och en regional samsyn om åtgärder som behövs för att uppnå cirkulär och resurseffektiv hantering. Planen ska även bidra till att miljö- och klimatpåverkan från masshantering minskar.

Flera av åtgärderna i masshanteringsplanen vilar på kommunerna att åtgärda och Nacka kommun har redan pågående arbete som svarar upp mot i stort sett alla.

I förslag till yttrandet framförs i huvudsak att masshantering är en angelägen fråga för hela Stockholmsregionen. Stadsutvecklingen och tunnelbanans utbyggnad till Nacka både skapar och har behov av massor. För det fortsatta arbetet är det viktigt att de regionala företrädarna tar ansvar för de kunskapsunderlag och den samordning som behövs.

Ärendet

Länsstyrelsen Stockholm har bjudit in Nacka kommun att yttra sig över regional masshanteringsplan för Stockholms län, bilaga 3. Remissvaren ska ha kommit in till Länsstyrelsen senast den 10 juni 2022. Ärendet bereds i kommunstyrelsens arbetsutskott. Ett yttrande föreslås därefter antas av kommunstyrelsen.

Bakgrund

I takt med att Stockholm växer ökar behovet av bostäder och infrastruktur. För att bygga detta behövs ballastmaterial och jordmassor men tillståndsgivna täkter räcker inte för att

tillgodose behovet. För att kunna fortsätta bygga och utveckla Stockholms län behöver därför jord- och bergmassor som uppstår i byggprocessen användas på ett mer cirkulärt och resurseffektivt sätt.

Idag fungerar hanteringen av massor från bygg- och infrastrukturprojekt i Stockholms län inte optimalt. Jord- och bergmassor som uppstår i byggprocessen behöver användas på ett mer cirkulärt och resurseffektivt sätt, för att tillgodose materielbehovet och för att minska påverkan på miljö och klimat.

Av denna anledning har Länsstyrelsen i Stockholm tagit initiativ till en regional masshanteringsplan. Tillsammans med Region Stockholm, Storsthlm, Trafikverket och Stockholm Stad har Länsstyrelsen arbetat fram ett förslag till plan som nu är ute på remiss. Nacka har som medlem i Storsthlm bidragit till arbetet med planen både i projektgrupp och styrgrupp.

Innehållet i remissen i kortet

Det övergripande syftet med masshanteringsplanen för Stockholms län är att skapa förutsättningar för cirkulär och resurseffektiv hantering av massor i länet och en regional samsyn om åtgärder som behövs för att uppnå detta. Planen ska även bidra till att miljö- och klimatpåverkan från masshantering minskar.

Den regionala masshanteringsplanen ska utgöra ett underlag vid regional och kommunal planering samt vid samverkan kring masshantering mellan olika aktörer. Förslaget innehåller två delar, en första del som består av åtgärder och en andra del som är en fördjupning med underlag och analyser som legat till grund för val av åtgärder.

Många av åtgärderna kräver samverkan mellan olika aktörer. En gemensam syn på inriktningen för regionens masshantering är därför en förutsättning för det fortsatta arbetet. Den gemensamma synen har preciserats i ett antal effektmål:

- En resurseffektiv, cirkulär och samhällsekonomisk optimerad hantering av berg- och jordmassor. Det innebär att de genererade berg- och jordmassorna som uppstår återanvänds eller återvinns så högkvalitativt som möjligt och med minimal klimat- och miljöpåverkan, där massbalans eftersträvas.
- Hantering och transporter av massor sker med så liten klimat- och miljöpåverkan som möjligt. Det innebär att masstransporternas fyllnadsgrad ökar och hantering och transport sker med så liten miljö och klimatpåverkan som möjligt. Hanteringen och användningen av massorna ska genomföras med så liten lokal påverkan som möjligt på omgivning och miljö.
- Bred regional samverkan som säkrar konkurrensneutralitet och lika villkor. Den regionala masshanteringsplanen hålls levande och uppdaterad, målen och andemeningen med planen följs. Planen ska verka för likvärdig och förutsägbar konkurrens på marknaden. Materialförsörjningen och mottagningsanläggningar planeras och lokaliseras utifrån ett regionalt perspektiv och med mellankommunal samverkan. Regional samsyn säkrar likvärdig och förutsägbar tillsyn inom regionen.

Masshanteringsplanen innehåller elva åtgärder varav åtta riktar sig till kommunerna. I sex av dessa förväntas kommunerna ta ansvar om fler aktörer är involverade.

Enhetens utredning och bedömning

Den stadsutveckling som sker i Nacka har sin grund i kommunens översiktsplan. Stora mängder berg kommer att behöva sprängas bort för att möjliggöra fler bostäder, arbetsplatser och service, bygga ut vägar och kommunalt vatten och avlopp. Nacka kommun har i Miljöprogrammet definierat mål om att begränsa klimatpåverkan och i kommunens avfallsplan finns specifika delmål om massor.

Enheten för strategisk stadsutveckling delar den problembild som den regionala masshanteringsplanen beskriver om att det finns ett stort behov av en mer långsiktig hållbar lösning vad gäller ytor för lagring och hantering av massor. Att minska påverkan på klimatet, minska trängseln på det redan hårt belastade vägnätet och återanvända material är angeläget för Nacka som har höga ambitioner både på miljö- och klimatområdet.

Den regionala masshanteringsplanens fokus är inte den juridiska tolkningen eller klassificeringen av massor. En viktig fråga för Nacka är dock massornas eventuella sulfidinnehåll och försurande verkan och återanvändning och cirkulering behöver anpassas efter detta för att undvika negativ påverkan på miljön. Cirkulär masshantering handlar alltså både om minskad klimat- och miljöpåverkan. Redan i tidiga planeringsskeden behöver aktiva val göras så att överskottsmassor inte uppkommer, en utmaning för hela regionens stadsutveckling.

Masshantering kräver samarbete mellan olika aktörer och det är därför positivt att den regionala planen har arbetats fram i dialog med och kommer att genomföras i samarbete med branschen.

Den regionala masshanteringsplanen består av ett antal åtgärder kopplade till de tre effektmålen samt ansvarig aktör och sluttid för genomförandet. Det är positivt att länsstyrelsen och Region Stockholm tar ansvar för att samla berörda parter, utveckla bättre kunskapsunderlag och genomföra tillsynsvägledning inom tillsynsområdet till kommunerna med syfte att tillsynen ska vara likvärdig. Inom sex åtgärder föreslås kommunerna vara ytterst ansvariga. I Nacka pågår redan en hel del arbete som går att hänvisa till dessa.

Åtgärd 4: Ytor och områden för masshantering planeras och beaktas i översiktsplaner. *Redan i den nu gällande översiktsplanen har Nacka kommun pekat ut Kovik som möjlig plats för masshantering. Området består idag till största delen av en befintlig avfallsanläggning. Det är en utmaning att hitta platser för att hantera och lagra massor av olika storlek så nära byggplatserna som möjligt men utan att störa omkringliggande bebyggelse som till exempel bostäder och skolor. Återanvändning av massor ska ske så långt som möjligt men med ambitionen att reducera riskerna för miljö och störningar i*

möjligaste mån. Utöver permanenta ytor behöver vi planera för fler tillfälliga ytor, för att kunna hantera massor på ett cirkulärt och resurseffektivt sätt inom kommunen.

Åtgärd 5: Planera för hur masshantering ska hanteras i kommunala processer för att förebygga problem, minska masstransporter samt minska kostnader, genom att ta fram riktlinjer/strategier för cirkulär masshantering i respektive kommun. Även kartlägga masshanterings kostnadsandelar i exploatering.

Åtgärden syftar till att ta fram en kommunal riktlinje eller strategi som beskriver kommunens tillvägagångssätt och ligger till grund för kommunens arbete. Ett arbete med att ta fram en genomförandeplan för lokal masshantering pågår inom Nackas stadsutvecklingsprocess. Inför återanvändning behöver berget beredas. Det pågår ett intensivt arbete med att ta fram metoder för tyst beredning (krossning) vilket kan underlätta för fler lokala masshanteringsplatser. Ett beräkningsverktyg för kostnader och klimatpåverkan av masshantering bör lokalt arbetas fram för att i tidigt skede väga nytta mot olika kostnader.

Åtgärd 6: Inrätta masskoordineringsfunktioner.

Åtgärden syftar till att säkra resurser och funktioner för masshantering i kommunerna men även inom Trafikverket och Region Stockholms förvaltning för utbyggd tunnelbana. I Nacka är det enheten för bygg och anläggning som ansvarar för att samordna och planera för masshantering.

Åtgärd 7: Ta fram vägledning för cirkulär masshantering och effektivare transportlösningar i projektplanering- och projektering.

Åtgärden syftar till att enskilda bygg och anläggningsprojekt ska kunna uppnå en mer cirkulär hantering. De enskilda projekten behöver i högre utsträckning använda återvunna massor från andra projekt vilket måste återspeglas i upphandlingskrav med mera. De enskilda projekteten behöver även styra transportlösningar och transportlängder med syfte att minska växthusgasutsläppen och koldioxidutsläppen. I Nacka blir detta en del av genomförandeplanen för lokal masshantering.

Åtgärd 9: Se över och ta fram affärsmodell för masshanteringsytor

Utöver att planera för och identifiera ytor för masshantering finns det ett behov att se över och ta fram affärsmodeller för hur dessa ytor kan fungera. Sedan tidigare finns förslag på hur detta kan gå till i Nacka och vi har även testat modeller som till exempel på Nya gatan. Ytterligare varianter kommer att behöva testas i Nacka framöver.

Åtgärd 10: Ställa krav på miljö, klimat och cirkulär masshantering i upphandlingar.

Denna åtgärd måste ses över och stärkas upp i Nacka och kan med fördel integreras i genomförandeplanen för lokal masshantering.

Vid det slutliga antagandet av planen förväntas kommunen ställa sig bakom planens mål och åtgärder och särskilt ta ansvar för ovanstående punkter och dess genomförande.

Förslag till yttrande

Ett förslag till yttrande, bilaga 1, har tagits fram där det i huvudsak framförs att masshantering är en angelägen fråga för hela Stockholmsregionen. Att stadsutvecklingen och tunnelbanans utbyggnad till Nacka både skapar och har behov av massor. I förslag till yttrande föreslås därför att Nacka kommun ställer sig positiv till att det gemensamt och tillsammans med branschen nu har tagits fram ett förslag till regional masshanteringsplan att utgå ifrån i det fortsatta arbetet. Ett stort ansvar vilar nu på kommunerna att fortsätta arbetet och genomföra flera av åtgärderna enligt planen. För det fortsatta arbetet är det viktigt att de regionala företrädarna tar ansvar för de kunskapsunderlag och den samordning som behövs.

Ekonomiska konsekvenser

Beslut om att anta förslag till yttrande innebär inga ekonomiska konsekvenser. Däremot finns stora ekonomiska vinster med att hantera massor lokalt. Beräkningar som Nacka kommun har gjort visar att vid utbyggnaden av västra Sicklaön kan Nacka kommun och de privata byggaktörerna tillsammans spara cirka en miljard kronor om massorna hanteras lokalt.

Konsekvenser för barn

Förslag till beslut bedöms inte innebära några särskilda konsekvenser för barn. Däremot är en fungerande masshantering på lämpliga platser viktigt för att kunna säkerställa de bostäder och infrastruktur som behövs för framtida generationer. Klimatgasutsläpp kan reduceras i betydande grad med cirkulär masshantering och det bidrar till att nå Parisavtalets mål om 1,5 graders global temperaturökning. Att minska miljö- och klimatpåverkan från masshantering är positivt för barn och alla Nackabor.

Handlingar i ärendet

1. Förslag till yttrande, Enheten för strategisk stadsutveckling 2022-04-08
2. Följebrev remiss
3. Remiss regional masshanteringsplan

Charlotte Persson
Enhetschef
Enheten för strategisk stadsutveckling

Ylva Bråsjö
Stadsutvecklingsstrateg
Enheten för strategisk stadsutveckling